

Sevda XƏLƏFOVA
Müəllim

UŞAQLARIN VƏTƏNPƏRVƏRLİK TƏRBIYƏSİNDƏ F.KÖÇƏRLİ ADINA RESPUBLİKA UŞAQ KİTABXANASININ ROLU

80 il bundan əvvəl itirilmiş dövlət müstəqilliyimiz artıq on iki ilə yaxındır ki, bərpa olunub və çox böyük inamla inkişaf edir. Müstəqil respublikanın bütün sahələrində: dövlət siyasətində və quruculuğunda, iqtisadiyyatında, təhsilində və mədəniyyətində yeni islahatlar həyata keçirilir və müstəqilliyimizi qoruyub inkişaf etdirmək üçün çox böyük işlər görülür.

Müstəqilliyi qoruyub möhkəmlətmək, onu əbədiləşdirmək və inkişaf etdirmək, işğal altında olan torpaqlarımızı azad etmək, pozulmuş sərhədlərimizi bərpa etmək üçün hələ çox işlər görmək lazım gəlir. Bütün bunlara nail olmaq üçün ilk növbədə xalqın möhkəm birliyi, vətəni sevmək, qorumaq birliyi, əqidə birliyi lazımdır. Xalqda, xüsusilə gənclərdə mənəvi saflıq və vətənpərvərlik tərbiyəsini gücləndirmək lazımdır. Mənəvi saflığı və vətənpərvərliyi, ümumiyyətlə əxlaqi tərbiyəni insanlarda uşaqlıq çağından başlamaq daha çox səmərə verir.

İnsan bu əxlaqi keyfiyyətləri xüsusilə vətəndaşlıq-vətənpərvərlik və əxlaqi keyfiyyətləri hələ uşaqlıq dövründə evdə valideynlərdən, məktəbdə müəllimlərdən və nəhayət, oxumağı bacaranndan sonra isə kitabdan eşitməyə, oxumağa və öyrənməyə başlayır. Məşhur pedaqoq V.A.Suxomlinskiyin dediyi kimi, uşaq ilk sözü oxuyana qədər müəllimin, ananın, atanın qiraətini eşidir, bədii obrazların gözəlliyini hiss edir, təbiət aləminə səyahətləri kitab oxumaqdan başlayır. İnsanın formalaşması üçün bir çox əxlaq normaları mövcuddur. Buraya ilk öncə davranış normaları yaxşılıq etmək, ədalətli olmaq, yaxşılıqı unutmaq, şərəfli, ləyaqətli, vicdanlı vətəndaş olmaq - bütün bunlar əxlaq normalarının özəyini təşkil edir.

Vətənpərvərlik nədir? "Vətənpərvərlik" (patriotizm), "Patria" - vətən mənasını verən qədim yunan sözü olub insanın öz vətəninə məhəbbəti başa düşülür. "Vətənpərvərlik" hissində öz xalqına münasibət, xalqla olan dərin əlaqəni dərk etmək, onun işlərində iştirak etmək ön plana çəkilir¹ ki, bu keyfiyyət bu gün bizə, bizim gəncliyimizə çox vacibdir. Əxlaq normalarının, o cümlədən vətənpərvərlik tərbiyəsini uşaq təfəkküründə möhkəmləndirilməsində, tərbiyə edilməsində uşaq kitabxanalarının əvəzsiz rolu vardır.

Qədim dövrlərdən bu günümüzdə qədər vətən, vətənə məhəbbət, vətənpərvərlik haqqında yazılmış çox qiymətli şifahi xalq ədəbiyyatımız, "Koroğlu", "Qaçaq Nəbi" dastanları, Xaqani, Nəsimi, Nizami, Nəsirəddin Tusi, Şah İsmayıl Xətai, A.Bakıxanov, N.Vəzirov, M.F.Axundov, C.Məmmədquluzadə, N.Nərimanov, A.Səhhət, M.Ə.Sabir, C. Cabbarlı, S.S.Axundov, A. Şaiq, S. Vurğun, M.S.Orudubadi, M.İbrahimov, Mir Cəlal, S. Rəhimov, Mirmehdi Seyidzadə, B.Vahabzadə və digər yazıçı və şairlərimizin əsərləri uşaq kitabxanalarımızın qızıl fondunda toplanmış və onlar uşaq oxucularımız tərəfindən sevilə-sevilə bu gün də oxunmaqdadır.

Müstəqil respublikamızda əhaliyə kitabxana xidməti sistemində uşaqlara kitabxana xidmətinə xüsusi diqqət verilir. Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, Azərbaycanda yüz qırxa qədər uşaq kitabxanası, beş minə qədər məktəb, iyirmidən çox gənclər və yüzlərlə kütəvi kitabxanalar gələcəyimiz olan uşaq və gənclərin xidmətindədir.

Belə kitabxanalardan biri də F.Köçərli adına Respublika Dövlət Uşaq Kitabxanasıdır (RDUK). Bu kitabxana 1965-ci ildə təşkil edilmişdir.

"Respublika Dövlət Uşaq Kitabxanasının təşkili ölkəmizdə ən böyük oxucu qrupu olan uşaqlara kitabxana xidmətinə günün tələbləri səviyyəsinə qaldırmaq, onun forma və məzmununda yeni keyfiyyətləri meydana çıxarıb inkişaf etdirmək, uşaqlara xidmət edən kitabxanaların işini əlaqələndirmək, koordinasiya etmək və elmi cəhətdən əsaslandırmaq, kitabxanaların elmi-metodik təminat işini təkmilləşdirmək üçün böyük imkanlar açdı"².

Müasir dövrdə uşaq və gənclərin ideya-mənəvi tərbiyəsində bu kitabxana mühüm rol oynayır. Respublikamızda demokratiyanın, müstəqilliyin təşəkkül tapdığı bir zamanda RDUK gənc oxucuların vətənpərvərlik tərbiyəsi işinin səviyyəsini və məzmununu yüksəltməyə çalışır, bu sahədə müxtəlif forma və üsullardan bacarıqla istifadə edir, uşaq və gənclərin bütün qüvvələrini bu gün respublikanın

qarşısında duran mühüm vəzifələrin həllinə səfərbər edir və yaxından iştirakını təşkil edir.

Gənc nəslin yetişməsində və formalaşmasında mühüm rolunu bu kitabxananın fondunda toplanmış uşaq ədəbiyyatının rəngarəng və zəngin olması çox mühüm məsələdir. RDUK fəaliyyəti dövründə öz fondunu müntəzəm milli uşaq ədəbiyyatı ilə və xarici uşaq yazıçılarının əsərləri ilə daima zənginləşdirməyə çalışmışdır.

Əxlaqi tərbiyənin, o cümlədən vətənpərvərlik ruhunda tərbiyənin düzgün təşkil olunması üçün kitabxanaçılar ilk növbədə RDUK-un fondunun düzgün komplektləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetirirlər. Kitabxananın fondunda vətənpərvərliyə dair ədəbiyyat, xalqımızın qəhrəman oğulları, qızları haqqında yazılmış kitablar və s. ədəbiyyat komplektləşdirilir.

Kitabxananın fondunda görkəmli uşaq yazıçı və şairlərinin vətənpərvərlikdən bəhs edən əsərləri, dövlət xadimlərinin hərbi vətənpərvərliyə dair fikirlərini əks etdirən materiallar, "Vətəndaş", "Böyük Vətən müharibəsi" qəhrəmanlarına, habelə "20 yanvar", Dağlıq Qarabağ hadisələrinə dair istər bədii ədəbiyyat, istərsə də dövrü mətbuat materiallarını toplamışlar. Bir sözlə, kitabxana çətinliklərin olmasına baxmayaraq öz kitab fondunun komplektləşdirilməsini məzmunlu təşkil edir, oxucuların yaşına, təhsilinə, peşəsinə görə öyrənilən tərkibini müəyyən etdikdən sonra lazım olan ədəbiyyatı komplektləşdirir.

Komplektləşdirmə zamanı kitabxanaçı həmçinin müəllimlərlə, digər mütəxəssislərlə məsləhətləşir, vətənin keçmişindən bəhs edən əsərlər sırasında nağılları, dastanları və yazılı ədəbiyyat nümunələrini seçib komplektləşdirir.

RDUK fondunu yalnız kütləvi və bədii ədəbiyyatla komplektləşdirməklə kifayətlənmir, eyni zamanda yuxarı sinif şagirdlərini vətənə, milli orduya məhəbbət ruhunda tərbiyə edən, xalqımızın Vətəndaş və Böyük Vətən müharibəsi illərindəki qəhrəmanlıqlarını açan, milli ordumuz ilə xalqın əlaqəsi və s. məsələlərdən bəhs edən ədəbiyyatla, milli ordunun fəaliyyəti ilə bağlı dövrü mətbuat materialları ilə də komplektləşdirir.

Uşaq kitabxanası yarandığı vaxt (1965) onun fondunda 27. 337 nüsxə uşaq ədəbiyyatı olmuşdursa³, 2002-ci ildə kitabxananın fondunda cəmi 205.100 nüsxə ədəbiyyat vardı. 2001-ci ildə kitabxanaya 1043 nüsxə yeni kitab daxil olmuşdur ki, onun da 1013 nüsxəsi Azərbaycan, 30 nüsxəsi digər dillərdə olmuşdur⁴.

Ümumilikdə fondun tərkibi isə aşağıdakı kimi olmuşdur.

F. Kəçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası

Cəmi kitablar və kitabçalar	İctimai-siyasi	Təbiət elmləri, sənəyye, tibb elmləri	Texnika, kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı	İncəsənət, bədən tərbiyəsi, idman	Filoloji elmlər, bədii ədəbiyyat	Audiovizual sənədlər	Azərbaycan dili	Digər dillər
2 05100	2 0005	9 800	39 00	8 500	15 7670	4 70	60 690	1444 105

Bir həqiqəti qeyd etmək lazımdır ki, gələcəyimiz olan uşaqların, bugünkü məktəblilərin dünyagörüşünün zənginləşməsində, estetik və mənəvi tərbiyəsində, tədris prosesində dərslərin yaxşı mənimsənilməsində, onların əxlaqi tərbiyəsində, bir sözlə uşaq və gənclərin formalaşmasında Respublika Dövlət Uşaq Kitabxanasının böyük rolu vardır. Kitabxana uşaq oxucu marağının öyrənilməsinə, onların arzu və istəklərinə uyğun fondun formalaşmasına, mütaliənin istiqamətləndirilməsinə, uşaq oxucularında vətənpərvərlik tərbiyəsinin gücləndirilməsinə və s. əxlaqi keyfiyyətlərin mənimsənilməsinə ciddi fikir verir. Kitabxanada əyani vəsaitlərin, mədəni-kütləvi tədbirlərin hazırlanması və kitab təbliği ilə həmişə ciddi məşğul olurlar. Məktəblilərin zövqünü, mütaliə marağını öyrənmək üçün tez-tez ucadan oxular, kitab sərgiləri, müxtəlif mövzularda söhbətlər və s. tədbirlər təşkil edilir.

Azərbaycan Respublikasının prezidenti cənab Heydər Əliyevin "Milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi barədə" 13 avqust 2001-ci il tarixli məlum bəyanatından irəli gələn vəzifələrin yerinə yetirilməsi sahəsində RDUK-da uşaq oxucuların təlim-tərbiyəsi, onlarda mənəvi və vətənpərvərlik tərbiyəsi,

müstəqil respublikamızın layiqli vətəndaşlarına çevrilməsi üçün mühüm işlər görülür.

RDUK-un əməkdaşları yeniyetmə oxucuların təkcə kitaba, mü-taliyəyə olan tələbatını ödəməklə kifayətlənmirlər, onların yaradıcı-lıq qabiliyyətinin təşəbbüskarlığının inkişafına təsir göstərə bilən daha maraqlı və məzmunlu iş formaları tətbiq etməyə çalışırlar. On-lar yeni iş forması kimi özünü doğrultmuş, maraq klubları, birlikləri vasitəsi və kitab təbliği formalarından müntəzəm istifadə edirlər.

Kitabxananın işçiləri yaxşı bilirlər ki, kitabxanada yaradılan maraq klubları və birlikləri yeniyetmələrin tərbiyəsində, vətənpər-vərliyə dair ədəbiyyatın təbliği edilməsində və s. mühüm rol oy-nayı. Çünki kitabxanada əsas tərbiyə vasitəsi kitabdır. Bütün şüurlu həyatı boyu insanı müşayiət edən kitab onun etibarlı məsləhətçisi və dostudur, mənəviyyat mənbəyidir. Müstəqillik dövründə cəmiyyəti-mizin bütün sahələrində çoxlu dəyişikliklər getdiyi bir zamanda ki-tabın rolu və əhəmiyyəti daha da artmışdır, çünki kitab dövlət quru-culuğumuzun alovlu təbliğatçısıdır. Kitab uşaq oxucularının psi-xologiyasının dəyişməsinə kömək edir, onların formalaşmasının, tərbiyələnmələrinin etibarlı silahıdır.

RDUK-da uşaqların vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə edilməsinə dair keçirilən tədbirlərdən biri də söhbətdir. Kitabxanada kiçik yaşlı oxucularla vətənpərvərlik mövzusunda söhbət apararkən uşaqların yaş xüsusiyyətinə və dil sadəliyinə xüsusi diqqət yetirirlər. Söhbət elə təşkil olunur ki, uşaqlar mövzunu, söhbətin nədən getdiyini başa düşür, onu təsəvvüründə canlandırır və dərk edirlər⁶.

RDUK tərbiyə prosesində milliliyə geniş yer verir, gələcəyin qurucularını əsl azərbaycanlı kimi yetişdirməyə çalışır, onlara yük-sək milli şüur, tərbiyə verməyin qayğısına daha çox qalırlar. Kitab-xananın əməkdaşları yaxşı bilirlər ki, bugünkü uşaq və gənc sabah millətin müqəddəratını, taleyini həll edəcək. Bu gün vətən qeyrəti çəkən, namuslu övlad tərbiyə etməyə daha çox ehtiyac var. Torpaqlarımızı qorumaq, keçmişimizi, mədəniyyətimizi yaşatmaq istəyirik-sə, onda bütün tərbiyə ocaqlarımız bu yolu tutmalıdırlar. Təsadüfi deyil ki, ölkəmizin başçısı bu vəzifələrin daha zəruri olduğunu gənc-lər qarşısındakı çıxışında (2001) belə demişdir: "İndi Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi yaşadığı zamanda vətənpərvərlik hər bir insa-nın, xüsusən hər bir gəncin ən ümdə borcu, vəzifəsidir... Mən bunu deyərəkən bildirmək istəyirəm ki, bütün təhsil ocaqlarında, gənclərlə məşğul olan bütün təşkilatlarda vətənpərvərlik hissini aşılamaq,

vətənpərvərlik hissini hər bir gəncin qəlbində olması üçün lazımı tədbirlər görmək lazımdır."⁷

Bu müraciəti ürəkdən qəbul edən Dövlət Uşaq Kitabxanası öz üzərində böyük dönmüş yaratmağı qarşısına məqsəd qoymuşdur. Belə ki, 2001-ci ildə kitabxanadan istifadə edən 19.400 nəfər oxucuya 410610 nüsxə kitab verilmişdirsə, 2003-cü ilin yanvarına qədər ki-tabxanadan istifadə edən oxucuların sayı artıb 20.000 nəfərə, onlara kitab verilişi isə artıb 478.764 nüsxəyə çatmışdır.⁸

ƏDƏBİYYAT

1. ASE. IV cild. B., 1980.- S.248.
2. Xələfov A. Kitabxanaşünaslığa giriş: Dərslük; üç hissədə. III hissə.- B., 2003.- S.67
3. Mədəniyyət statistik məcmuə. B., 2002.- S.43
4. Yenə orada.- S.44
5. Azərbaycan.-2001.-14 avqust
6. F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının 2002-ci il hesabatı.
7. Respublika.-2001.-3 fevral
8. Mədəniyyət statistik məcmuə.-B., 2002.- S.45

Севда Халафова

РОЛЬ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ ДЕТСКОЙ БИБЛИОТЕКИ ИМ. Ф.КОЧАРЛИ В ПАТРИОТИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ ДЕТЕЙ

Резюме

В работе проанализирована роль Республиканской Детской библиотеки им. Ф.Кочарли в воспитании патриотического чувства у детей и раскрыты основные формы и методы пропаганды патриотической литературы в библиотеке, сделаны некоторые выводы по пропаганде патриотической литературы среды широкий кругов детских читателей. Особое внимание обращено комплектованию фондов литературой по воспитанию патриотическому подрастающего поколения.